

Wielkie tematy literatury amerykańskiej

V Podróże, wędrowki, włóczęgi

Wielkie tematy
literatury amerykańskiej

V

Podróże, wędrówki, włości

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 2880

Wielkie tematy literatury amerykańskiej

V

Podróże, wędrówki, włóczęgi

pod redakcją

Teresy Pyzik i Agnieszki Woźniakowskiej

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2011

Redaktor serii: Historia Literatur Obcych
Magdalena Wandzioch

Recenzent
Zygmunt Mazur

Spis treści

Przedmowa (Teresa Pyzik)	9
Marek Paryż	
<i>Nasz dawny dom</i> : szkice Nathaniela Hawthorne'a o Anglii	11
Małgorzata Rutkowska	
Podróżnik czy turysta? Włoskie wędrówki Henry'ego Jamesa i Marka Twaina	27
Katarzyna Hauzer	
Kilka słów o nieznanym. Zapiski z podróży do Rosji w <i>A Russian Journal</i> Johna Steinbecka	42
Anna Gronostaj	
<i>Podróże z Charleyem w poszukiwaniu Ameryki</i> Johna Steinbecka jako odkrywanie osobowości Amerykanów	58
Sonia Caputa	
„Podwójna podróż odkrywczą”. <i>Ze sztetł</i> do Ziemi Obiecanej	82
Mariusz Marszałski	
<i>Kroniki motelowe & Jastrzębi księżyc</i> Sama Sheparda. Z notatnika amerykańskiego (po)dróżnika	92
Jarosław Szurman	
Woody Guthrie i pieśni hobohemy	102
Ewa Konopka	
W drodze na Zachód. Podróże w opowiadaniach Willi Cather	112
Agnieszka Woźniakowska	
W poszukiwaniu szczęścia — wędrówki bohaterów w <i>Siostrze Carrie</i> Theodora Dreisera	126

Agnieszka Adamowicz-Pośpiech

Wędrówka Trzech Króli T.S. Eliota — podróż bez końca 137

Agnieszka Łobodziec

Podróż jako powrót do korzeni i szansa duchowej odnowy w powieściach Paule Marshall *Praisesong for the Widow* i Alice Walker *Now is the Time to Open Your Heart* 155

Marta Olszewska

Między przestrzenną cielesnością i cielesną przestrzenią. Uwagi o wędrówkach Pierre'a Szczęściarza 178

Grażyna Branny

Follow the Yellow Brick Road? Patchwork czy puzzle — czyli czym jest i dokąd zmierza Ameryka 199

Indeks osobowy (*Agnieszka Woźniakowska*) 215

Wyruszam w drogę pieszo i beztrosko,
Zdrów, wolny i świat jest przede mną,
Przedemną długa, brunatna ścieżka prowadzi mnie, gdzie tylko chcę.

Odtąd nie proszę o szczęście na drogę, ja sam jestem szczęściem,
Odtąd nie zrzędzę już i nie marudzę, i niczego mi nie potrzeba,
Skończone narzekania przy zamkniętych oknach, książki i kłótnie krytyków,
Wędruję szlakiem, pogodny i mocny [...]

Zawsze żywy, zawsze idący naprzód,
Dostojny, uroczy, powściągliwy, smutny, skłopotany, szalony, gwałtowny, słaby, niezaspokojony,
Zrozpaczony, dumny, tkliwy, chory, akceptowany przez ludzi, odrzucony przez nich,
Idą! Idą! Wiem, że idą, ale dokąd — nie mam pojęcia,
To wiem tylko, że idą po najlepsze — ku czemuś bardzo wielkiemu. [...]

Walt Whitman: *Pieśń ze szlaku*
Przekład Krystyna Poborska

Jadę ekspresem z miejscówkami, jednym z pierwszorzędných krajowych pociągów.
Wali poprzez prerie w błękitną mgłę i ciemną dal piętnaście wagonów, całych ze stali,
mieszczących tysiąc ludzi.

(Wszystkie wagony staną się złomem i rdzą, a wszyscy mężczyźni i kobiety śmiejący się
w wagonach restauracyjnych i sypialnych — obrócą się w proch).

Pytam człowieka w przedziale dla palących, dokąd jedzie, a on odpowiada: „Omaha”.

Carl Sandburg: *Pociąg z miejscówkami*
Przekład Krzysztof Mętrak

Przedmowa

Tematyka podróży i wędrówek jest silnie obecna w całej literaturze światowej, od *Odysei* Homera począwszy, i przedstawiana w najróżniejszych wariantach. Mocno zaznacza swą obecność również w literaturze amerykańskiej od jej początków — w *Plantacji w Plymouth* (1630—1650) Williama Bradforda (1590—1657) — po dzień dzisiejszy. Dzieje się tak dlatego, że podróże, wędrówki, częste przemieszczanie się w geograficznej przestrzeni, nierzadko związane ze zmianą pracy, a co za tym idzie, ze zmianą miejsca zamieszkania, a także ze zmianą statusu społecznego, wpisane są w losy wielu Amerykanów. Dlatego mieszkańcy Stanów Zjednoczonych określani są często jako naród mobilny, *people on the move*, ludzie w ruchu. Stąd też w znacznie mniejszym stopniu niż mieszkańcy Europy, czy wielu innych krajów, wydają się przywiązani do swej „małej ojczyzny”. Już w latach siedemdziesiątych osiemnastego wieku pewien lord angielski zauważył, że „wędrówka wydaje się [...] zakorzeniona w ich naturze”¹ (według danych statystycznych, w ciągu roku — od marca 1999 do marca 2000 — 43 miliony Amerykanów zmieniło miejsce zamieszkania²). Po pierwsze, sytuację tę, przynajmniej częściowo, można tłumaczyć faktem, że Amerykanie są imigrantami lub potomkami imigrantów, którzy przybyli do Ameryki z innych krajów świata. Po drugie, pogranicze, *frontier*, przez ponad dwa stulecia było przesuwane na zachód, ziemia była łatwo dostępna i tania; dlatego można było wędrować w poszukiwaniu innych czy lepszych warunków bytowania. Mit pogranicza, mit Zachodu skłaniał do wędrówki w stronę Pacyfiku, zarówno podróżników zainteresowanych odkrywaniem nieznanych dotąd terytoriów,

---

¹ S. Huntington: *Kim jesteśmy? Wyzwania dla amerykańskiej tożsamości narodowej*. Przekład B. Pietrzyk. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2007, s. 56.

² Ibidem.

ludzi ciekawych świata, jak i osoby licznie przybywające tam w poszukiwaniu przygód. Wielu z wędrowców pozostawiło opisy takich podróży, dzienniki życia ludzi zamieszkujących „na granicy”, opisy przyrody. Dla niektórych podróżowanie, przemieszczanie się w geograficznej przestrzeni jest pewnego rodzaju sposobem życia i niesie nadzieję na poprawę sytuacji. Jeśli ci się nie wiedzie — *hit the Road* — to ruszaj w drogę. Tak więc podróż może wiązać się z nadzieją na lepsze życie, z poznawaniem nieznanych terytoriów i ludzi; może być ucieczką od złej sytuacji, ucieczką, jakiej dokonał Huck Finn, bohater powieści *Przygody Huckleberry Finna* Marka Twaina, lub nadzieją na lepsze życie.

Drugiego rodzaju „podróżą” jest mobilność społeczna silnie związana z pozycją zawodową i ze zmianami statusu finansowego wielu Amerykanów. Amerykanie znacznie częściej niż na przykład Polacy zmieniają miejsce oraz rodzaj pracy i — jak się wydaje — nie mają przy tym większych obaw. Polepszeniu się bytu materialnego najczęściej towarzyszy wzrost statusu społecznego.

Te czynniki w znacznej mierze przyczyniają się zwykle, do osłabienia więzi z rodziną czy przyjaciółmi, co jest zrozumiałe ze względu na duże odległości, czy to geograficzne, czy finansowe, między poszczególnymi ludźmi; dlatego Amerykanie nazywani są *the nation of strangers* (naród ludzi sobie obcych).

Wielu Amerykanów pragnie odwiedzić kraje swego pochodzenia i postanawia odbyć do nich podróż; wielu to czyni. Podróżują też po rozległym własnym kraju urozmaiconym w sensie geograficznym, krajobrazowym, kulturowym, etnicznym.

Słowo „podróż” ma też znaczenie metaforyczne; są na przykład podróże w przeszłość, w przyszłość, w marzenia. Życie ludzkie bywa często postrzegane jako podróż; jak to ujął Eugene O'Neill, jest „podróżą w noc” — *Long Day's Journey into Night*.

Podróże są odbywane z przymusu czy obowiązku, mogą być związane z pracą zawodową, jak podróże dyplomatów, misjonarzy, korespondentów zagranicznych, uciekinierów, osób deportowanych itd., lub dla przyjemności.

O podróżach do Ameryki często pisali imigranci w listach i pamiętnikach; opisywali poznanych w czasie wędrówek ludzi, miejsca, zwyczaje i komentowali swoje doświadczenia. Ich obserwacje poczynione w czasie podróży przyczyniły się do odkrywania amerykańskiej rzeczywistości, do poznawania prawdziwej Ameryki.

Podróż może być ucieczką od codzienności, społecznej, zawodowej oraz osobistej, i często nią bywa. Przemieszczanie wiąże się też z poczuciem wolności, z wiarą w szanse na zmiany, jakie daje Ameryka; samochód stał się niejako symbolem tego kraju.

Indeks osobowy

A

Ackroyd Peter 137—139
Adamowicz-Pośpiech Agnieszka 139
Albanese Catherine 87
Aleksander III, car 84
Alexander Charlotte 59
Anderson Nels 107
Andrewes Lancelot 141, 153
Antin Mary 83—90
Antler Joyce 84, 85
Ashley Kathleen 85

B

Baldick Chris 139
Baldock John 147
Barańczak Stanisław 137, 140, 150, 151
Barksdale Richard K. 175
Barthes Roland 148
Bartosiak Mariusz 179, 180
Baum L. Frank 199, 204
Baym Nina 201
Bell Bernard W. 176
Benson Jackson J. 58
Berlin Irving 108
Bigelow Charles Curtis 15
Billings Samuel 106
Boczkowski Krzysztof 137, 144, 145,
147, 149, 152
Bogue Donald 108

Borowy Waclaw 149
Botticelli Sandro 141
Brach-Czaina Jolanta 181, 184—187, 194,
197
Bradford William 9, 93, 201
Browning Robert 139, 146
Buell Lawrence 12
Burke Frank 104
Burn James Dawson 106
Burns Robert 16, 21
Buzard James 35, 39

C

Cage John 178
Cahan Abraham 82, 83
Cannon Katie Geneva 157
Capa Robert 44—48, 51, 52, 54
Carson Kit 98
Cather Willa 112, 114, 115, 117, 119—
123
Caxton William 58
Certeau Michel de 193
Chateaubriand François R. de 180
Child Francis James 109
Chmarsky, tłumacz 53
Christian Barbara 155, 168
Clark William 93
Clifford James 92, 100
Cohen Edwin 105

Commager Henry 106
 Cook Thomas
 Cooper James Fenimore 28
 Coover Robert 178—197
 Corbière Tristan 139
 Covici Pat 46, 54
 Cox James M. 123
 Cox John Harrington 109
 Crane Stephen 110, 126
 de Crèvecœur J. Hector St. Jean 93
 Crissman Maxin 104
 Cuddon John Anthony 139
 Czechowicz Józef 137, 140, 150, 151

D

Da Vinci Leonardo 31
 Davies Philips 146
 Davies S. Hugh 138
 Dean Michael 137, 150
 DePastino Todd 106
 Dickens Charles 93
 Dickstein M. 84
 Ditsky John 47, 55
 Dolis John 13, 14
 Dooley Patrick K. 55
 Dreiser Theodore 126, 127, 133, 134
 Drew Elizabeth 137, 146, 149, 150
 Durczak Jerzy 83
 Dvořák Antonin 93
 Dziedzic Piotr 179

E

Edel Leon 27, 38
 Elahi Babak 89
 Eliot Thomas Stearns 137—139, 141—144,
 146, 149—151, 153
 Elliott Emory 118
 Emerson Ralph Waldo 12, 23, 24, 203,
 204, 205
 Erdrich Louise 209

F

Farber Roberta Rosenberg 88
 Faulkner William 200, 206, 207
 Fender Stephen 86

Fensch Thomas 46
 Ferens Dominika 92
 Fiedler Leslie A. 32, 33, 39
 Fields James T. 13
 Filipiak Andrzej 144
 Fitzgerald F. Scott 201
 Flynt Josiah 107
 Ford John 109
 Angelico Fra 141
 Fraleigh Sondra Horton 179
 Franklin Benjamin 201
 Frye Northrop 123

G

Gabel John B. 138
 Gelfant Blanche H. 119
 George Stephen K. 55
 Giddens Anthony 194—197
 Gielgud John 74, 75
 Gilbert Sandra M. 115, 121
 Gilmore Leigh 85
 Giorgione 141
 Giotto 141
 Głogoczowski Jan Maciej 44, 48, 50,
 58
 Głowiński Michał 139, 141, 142
 Goethe Johann Wolfgang 38
 Goffman Erving 194
 Gołaczyńska Magdalena 179
 Gold Michael 83
 Gordon Lyndall 138
 Graham Maryemma 208
 Greenway John 104
 Gubar Susan 115, 121
 Guszpit Ireneusz 179
 Guthrie Charley 103
 Guthrie Nora Bell (z d. Tanner) 103
 Guthrie Roy 103
 Guthrie Woodrow Wilson 102—105, 108—
 110

H

Haigh-Wood Vivienne 138
 Handlin Oscar 82
 Harap Louis 85

Harding Vincent 161, 170
Hawthorne Nathaniel 11—26, 28, 38
Hayword Harrison 203
Hemingway Ernest 200, 205, 206
Heydel Magdalena 139, 151
High Leslie C. 93
Hijiya James A. 13
Hoermann Siegfried 108
Hohmann A. 187
Homer 9
Hooks Bell 160, 161, 169
Horton Chase 58
Howe Irving 83, 84
Howells William Dean 28, 110
Hughes Langston 167
Huntington Samuel 9
Hutner Gordon 12

I

Irving Washington 12

J

Jackson Bruce 105
Jacobs Joseph 85
Jacobson Matthew Frye 83
Jakub I, król Anglii 141
James Henry 27—33, 35, 38, 39
Jarzębski Jerzy 153
Jefferson Thomas 113
Jennings Mary 103
Jennings Mat 103
Jones Arthur 173
Jones Suzanne W. 208
Joseph, wódz Indian 76
Joyce James 142
Jung Carl Gustav 142

K

Kalaga Wojciech 139
Kasson Joy S. 12, 16
Katz Henryk 121
Kennedy J. Gerald 210
Kennedy John F. 60
Kennedy Stetson 105
Kermode Frank 141, 151

Kerouac Jack 92—94, 96
Keyha Andrzej 32
Kimbel Ellen 113, 114
King Loyalerie 208
Klekot Ewa 29
Klimek-Dominiak Elżbieta 92
Kociatkiewicz Justyna 92
Kołyшко Anna 94
Kołyшко Piotr 178
Kopacki Andrzej 187
Kopaliński Władysław 144
Kopcewicz Andrzej 148, 152
Kowalska Małgorzata 179
Kramer Michael 84, 86, 90
Kusmer Kenneth 108

L

Laforgue Jule 139
Laing Ronald D. 196
Laws Malcolm 109
Lefebvre Marcel 193
Lehmann Sophia 82
Lévi-Strauss Claude 100
Lewis Meriwether 93
Lewis Richard Warrington Baldwin 18
Lewis Sinclair 60, 73, 74
Li Luchen 58, 59
Libo Kenneth 84
Lincoln Abraham 113
Lopez Barry 42
Lowell James Rusell 28
Lucy Sean 137
Lurker Manfred 144, 151

Ł

Łukasz św., ewangelista 144

M

MacCannell Dean 29
Mallarmé Stéphane 149
Malory Thomas 58
Manning Susan 86
Marshall Paule 155—157, 160, 168, 170,
176
Matthiessen Francis Otto 205

Mattos Edward 93
Mazurek Krzysztof 137
McAleer John J. 132, 134
McClave Heather 116
McClintock Harry 109, 110
McDowell Deborah E. 211
McKay Nellie Y. 211
Melville Herman 200—205
Merleau-Ponty Marice 179, 180, 194
Michał Anioł 39
Międzyrzecki Artur 137, 140, 151
Migasiński Jacek 179
Mitgang Herbert 53
Mitosek Zofia 148
Moderski Jerzy 147
Moody A. David 148
Mooney Tom 104
Morrison Toni 210—213
Mulvey Christopher 24

N

Naugle Ronald C. 113, 114
Newberry Frederick 13, 14

O

O'Neill Eugene 10
Olson James C. 113, 114
Orescott Orville 54
Otis Elizabeth 58

P

Parini Jay 44, 48, 50, 52, 54, 58
Parker Hershel 203
Patcher Marc 93
Payant Katherine 83
Paweł św., ewangelista 143
Pearson Pauline 59
Peters Gerald 85
Pierce Franklin 11, 13
Pietrzyk Bartłomiej 9
Pinkerton Allan 107
Piotrowski A. 137, 140, 150, 151
Piotrowski Marian 55
Podraza-Kwiatkowska Maria 149
Popławska Zofia 127

Porter Katherine Anne 119
Portes Alejandro 83
Pratt Mary Louise 30
Prokopiuk Jan 143
Pryse Marjorie 155
Pyzik Teresa 11, 144

R

Reeve Clayton C. 11
Rewers Ewa 180, 182, 183, 190—193
Ricketts Edward 59
Ricoeur Paul 182, 183, 191
Romaniuk Kazimierz 144
Roosevelt Franklin Delano 50, 107
Rose Toby 83
Rozbicki M. 83
Rulewicz Wanda 138
Rumbaut Rubén G. 83

S

Schreier Barbara 89
Schultz Jeffrey 58, 59
Scofield Martin 123, 137
Scott David 25
Seeger Pete 109
Sennett Richard 196, 197
Sharp Daryl 143
Shavelson Susanne 88, 89
Shepard Sam 92—100
Shillinglaw Susan 42, 44, 54
Shryock Henry 108
Siemion Piotr 182
Sienkiewicz Henryk 93
Silber Irwin 104, 105
Simpson Arthur L., Jr. 52, 54
Slater John F. 51
Sławiński Janusz 139
Smith Grover 146
Smith Henry Nash 202
Smith John 93
Spillers Hortense J. 155
Sprusiński Michał 141
Steckert Ellen 105
Steele Glen 108
Steinbeck Carol 44, 59

Steinbeck Elaine 58, 59, 60
Steinbeck John 42—55, 58—63, 65—80,
93, 96, 109
Stendhal 38
Stevens John 106
Stevenson Adlai 59
Stevick Philip 114
Stover John 106
Stowe Harriet Beecher 13
Summers Festus 106
Swanberg W.A. 132
Szekspir William 16, 21, 22, 75, 141
Szulżycka Alina 194

T

Tatarowski K.W. 55
Taylor Andrew 86
Thoreau Henry David 46, 203
Tichi Cecelia 118
Trilling Lionel 116
de Trocqueville Alexis 93
Tschumi Bernard 182
Twain Mark 10, 27, 28, 32—40, 51, 93,
200, 202, 203
Tycjan 31

U

Unger Leonard 137

V

Vickery Olga W. 207
Vidala Gore 54

Vinaver Eugene 58
Voss Arthur 123

W

Walker Alice 155—157, 160, 176, 208,
211
Wasson Kirsten 85, 87
Waxman Chaim Isaac 88
Wecter Dixon 106
Weigel Sigrid 187
Weisbuch Robert 17—19
Wells Herbert George 93
Whicher Stephen E. 203
Wieczorkiewicz Anna 29
Wilberforce William 20
William James 27
Williamson George 137, 138
Wilson Edmund 149
Winthrop John 92, 93
Wiśniowski Bronisław 43
Wittmann Otto, Jr. 28
Wohlpert A. James 150
Wood Charles Scott 76
Woodridge Elisabeth 84
Wright Nathalia 28
Wujek Jakub 138

Y

Yeats William Butler 141
Yeziarska Anzia 83

Z

Zieliński Bronisław 61, 65

Wielkie tematy literatury amerykańskiej

Tom 1

Bóg, wiara religia

Red. Teresa Pyzik. Katowice 2003

Tom 2

„Granice”, pogranicze, Zachód

Red. Teresa Pyzik, Krzysztof Kowalczyk-Twarowski. Katowice 2004

Tom 3

Miasteczka, miasta, metropolie

Red. Teresa Pyzik. Katowice 2006

Tom 4

Rodzina

Red. Teresa Pyzik. Katowice 2007

Zdjęcie na okładce
www.istockphoto.com

Projektant motywu graficznego
Barbara Konopka

Redaktor
Magdalena Starzyk

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Magdalena Bialek

Skład i łamanie
Małgorzata Wasil

Copyright © 2011 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2027-4
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-661-9
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 14,0. Ark. wyd. 17,0. Papier offset. kl. III,
90 g Cena 20,00 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c. M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Cena 20 zł
(+ VAT)

Wielkie tematy literatury amerykańskiej. T. V

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-661-9